

นกเงือก
รัก(ษ์)ในป่าใหญ่
6

นกเงือก

รัก(ษ์)ในป่าใหญ่

ละคร หรือภาพยนตร์ ส่วนใหญ่มักเขียนให้คู่รักเป็นคน แต่สำหรับธรรมชาติ และป่าใหญ่แล้ว คู่รักอาจจะไม่ใช่เรื่องของคนอื่นต่อไป ใครๆ ก็ยกให้ “นกเงือก” เป็นตัวแทนของรักนิรันดร์ เพราะเป็นนกที่ใช้ชีวิตคู่แบบผัวเดียวเมียเดียว และในยามตัวเมียกกไข่ ตัวผู้ก็จะเพียรหาอาหารอาหารมาป้อนตัวเมีย ซึ่งส่งต่อให้ลูกน้อยอีกต่อ โดยไม่ทอดทิ้งไปไหน เว้นแต่จะล้มหายตายจากด้วยเหตุระหว่างทาง แน่หนอนว่าอีก 2 ชีวิตในโพรงไม้ก็คงอดอาหารตายตามกันไป

จึงไม่ใช่เรื่องยากที่นกเงือกจะเป็นพระเอก และนางเอกของเรื่องราวแห่งป่าใหญ่ ที่มีบทบาทในการรักษาระบบนิเวศน์ฉบับนกๆ แต่ได้ผลกว่าสิ่งใด ทั้งการเป็นนักปลูกป่า การเป็นผู้ล่า การเกี่ยวพาราสี จบลงที่การแต่งงาน มีลูกมีเต้า สืบสายพันธุ์ต่อไป

นกเงือก (Hornbills) เป็นนกที่มีอายุยืนยาว สืบเชื้อสายมาตั้งแต่

ลูกไม้ในรังนกเงือก // ภาพ : เปรมรัช สังเงิน

เมล็ดผลไม้ ใต้โพรงรัง

เมื่อราว 50 ล้านปีมาแล้ว คือ นกเงือก Ground Hornbills ในแอฟริกา ส่วนนกเงือกเอเชียก็ไม่ใช่น้อยหน้า โดยนกเงือกหัวทองเกิดมาเมื่อ 47 ล้านปี อีกชนิดหนึ่งที่อายุยาวนานไม่น้อย คือ นกชนหิน และเพราะมีการพบฟอสซิลเมล็ดพืชที่เป็นอาหารของนกเงือกที่สุมาตรา ถึงรู้ว่ามีการกระจายของนกเงือกในแถบนี้

ป่าเมืองไทยยังมีนกเงือกอาศัยอยู่หลากหลายสายพันธุ์ เยอะที่สุดก็คือที่อุทยานแห่งชาติ ตูมโตะ-สุโขทัย ที่พบถึง 13 ชนิด แต่วรรณฯ แล้ว จากการเฝ้าติดตามศึกษาวิจัยของ “มูลนิธิศึกษาวิจัยนกเงือก” ภายใต้การนำของ ศ.ดร.พีโล พูลสวัสดิ์ (สังกัดภาควิชาจุลชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล) พบว่า ประเทศไทยโดยเฉพาะในผืนป่าตะวันตก ห้วยขาแข้ง มาถึงเขาใหญ่ และที่บูโค สุโขทัย รวมๆ แล้ว มีรวม 3,000 ตัว

และก็เป็นโอกาสพิเศษของฉันทน์ ที่ได้ตามคณะวิจัยของ อ.พีโล หรือที่ใครๆ เรียก อ.แมว ผู้ซึ่งได้ฉายา “มารดาแห่งนกเงือก” เข้าไปดูรังรักของนกเงือก ในป่าเขาใหญ่ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ภายใต้การสนับสนุนของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางฮอนบิลล์ (Hornbill) บริษัท

ไอซีซี อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด(มหาชน) ซึ่งผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางฮอนบิลล์นี้เอง ที่เข้ามาร่วมสนับสนุนการทำงานของคณะวิจัยมูลนิธิศึกษาวิจัยนกเงือก และกำหนดให้วันที่ 13 กุมภาพันธ์ของทุกปี เป็น “วันรักนกเงือก” มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2544

การเข้าไปดูรังรักของนกเงือก ต้องทำตัวกลมกลืน

ต้นห้วย รั้งรักคู่รัก

คม ชัด ลึก

กรอบ่าย

Khom Chad Luek (Mid-Day)
Circulation: 900,000
Ad Rate: 2,200

Section: First Section/ชวนเที่ยว

วันที่: อาทิตย์ 10 พฤษภาคม 2558

ปีที่: 14

ฉบับที่: 4950

Col.Inch: 207.77 Ad Value: 457,094

หัวข้อข่าว: นกเงือก รัก(ษ์) ในป่าใหญ่

หน้า: 5(บน), 6

PRValue (x3): 1,371,282

ศิลปิน: สีสี่

เจียบ และอดทนเผ่ารอดู ผู้ที่เข้าไป จะแบ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ ตามคนนำ เข้าชมตามจุดใกล้รัง ฉั่นเดินตาม “พี้ออด” พิทยา ช่วยเหลือ หนุมพังกา ที่เริ่มเข้ามาทำงานกับ อ.พิไล ตั้งแต่ปี 2533 แต่ทำเต็มตัวครั้งนี้ ไม่ต้องปลีกเวลาไปไหนก็ปี 2535

“มาทำเพราะชอบ เพราะรัก มีความสุขที่จะทำ แม้จะไม่ได้มีรายได้มากมาย แต่มันยังมีภาระ มีครอบครัวที่เราต้องดูแล” คำตอบสั้นๆ แต่มากความหมายของการอุทิศตัวให้กับการอนุรักษ์นกเงือก ซึ่งก็หมายถึง การทำให้ธรรมชาติของเราสมบูรณ์

เขาใหญ่ ได้ชื่อเป็นแหล่งรวมความอุดมสมบูรณ์ของภาคอีสานตอนล่าง เป็นผืนป่ามรดกโลกที่เชื่อมต่อกับป่าตะวันออกเป็นผืนใหญ่ และที่นี่ เป็นหนึ่งในพื้นที่วิจัยนกเงือกที่สำคัญ ที่มีนกเงือก 4 ชนิด คือนกกกหรือ กาก้าง, นกเงือกกรมช้าง, นกเงือกสีน้ำตาลคอขาว และนกกะลิง เรียกว่า มีทั้งไซส์ขนาดใหญ่และขนาดเล็ก แต่ถ้าเป็นพวกนกกรุ่นดึกดำบรรพ์อย่าง นกเงือกหัวหงอก และนกชนหินก็ต้องไปหาดูแถวบูโด-สุโขทัย

พี้ออด เดินนำเข้าชายป่าไปเรื่อยๆ ไม่ใหญ่เริ่มปรากฏให้เห็น จนอดทิ้งไม่ได้ แต่ที่ไม่อยากทิ้งและไม่อยากเจอก็คือพวกพี้ออดแห่งผืนป่า หรือช้างนั้นละ เป็นไปได้ วันนี้ไม่ต้องมาเจอกันนะ

ประจักษ์ใหญ่ในธรรมชาติ

ผ่านไป 2-3 หอบ พี้ออด ก็ส่งสัญญาณให้หยุด เพราะได้ยินเสียงลูกนกกริ่ง เป็นไปได้ว่าอาจจะกำลังมีการป้อนอาหารกันอยู่ สักพักก็พากันตำ มุ่งหากำบัง เป็นบังไพรที่สร้าง ขึ้นสำหรับใช้เฝ้าดูพฤติกรรม นกเงือก

การเข้ามาแบบนี้ต้องระมัดระวังอย่างมาก เพราะหากผิดพลาด อาจจะทำให้หอนกกระวางไม่ยอมเข้ามาป้อน

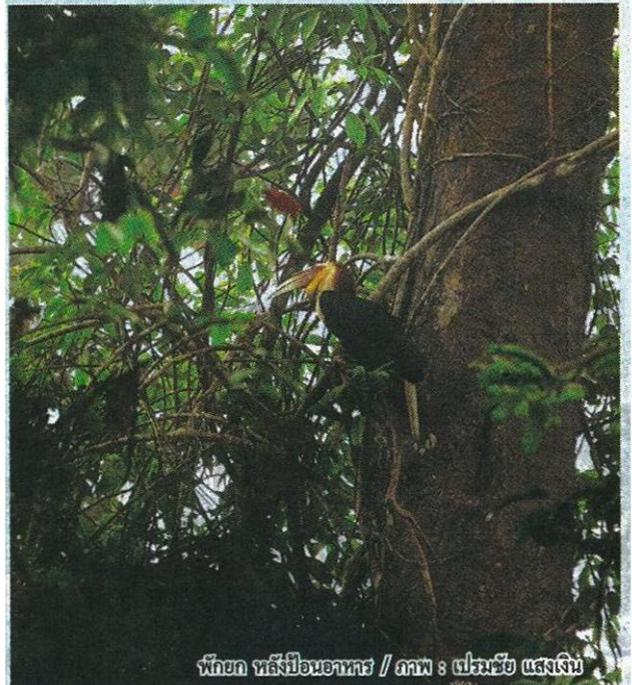
อาหารอีกเลย ผลกระทบที่มากกว่านั้น มันหมายถึงอีก 2 ชีวิตที่ติดขังตัวเองอยู่ในโพรง คือแม่และลูกจะต้องอดอาหารตามไปด้วย

ภาพของนกเงือกคาบงูเขียวมาป้อนปากโพรง ที่ อ.พิไลให้ดู ยังติดคาอยากให้เห็นของจริงบ้าง แต่ทันทีที่เข้าไปในบังไพร พี้ออดรีบชี้ให้ดูบอกว่าเป็น นกเงือกกรมช้าง หรือที่นักดูนกเรียกกันติดปากว่า นกกูกี้ กำลังป้อนอาหารอยู่ ตื่นเต้นชนิดฉันทัน แต่มองหาไม่เจอ (ฮา)

และไม่นาน ก็จากไป พวกเราถึงได้มาสอง มาเล็งหาปากโพรงกันใหม่ แล้วยังได้รู้ว่า จุดที่เราเข้ามา มีรังนกเงือก 2 แห่ง เป็นของ นกเงือกกรมช้างที่เพิ่งผลไป กับอีกรังเป็นของนกกกหรือกาก้าง ที่ยัง

ไม่เผยแพร่ แต่เหมือนมันจะรู้ว่าเราเฝ้าดู จึงส่งเสียงทักทายออกมา ทำนองไม่ต้องสงสัย ฉันทันอยู่นะ

ครูใหญ่ ก็ได้ยินเสียงกระพือปีก แต่พี้ออดบอกว่า ไปไม่ไกล แต่สักพัก เสียงร้องของมันแผดดังขึ้น พังดูก็ว่าราวแกมขมขู่ จนตกใจ ไม่ใช่เสียง กก...กก เหมือน

พิศยก หลังป้อนอาหาร / ภาพ : เปรมชัย แสงเงิน

เดิม เหมือนเป็นสัญญาณบอกตัวเมียด้วยและประกาศศักดา ตามด้วยเสียงกระพือปีกบินไป แต่สำหรับพวกเรา จังหวะนี้คือ การเผื่อ ...

เจ้ากาก้าง ยังส่งเสียงทักทายอยู่ไกลออกไป เหมือนยังระแวงระวังไม่ไปไหน เราให้ออกสัปดาห์ 20 นาที เพราะต้องกลับยังจุดนัดหมายตามเวลาที่กำหนด

การเข้ามาทำงานวิจัยนกเงือก ต้องทุ้มเท อดทน และเผชิญกับความยากลำบากและสัตว์ป่าในพื้นที่ เพราะการเข้าไปเฝ้าดู เก็บข้อมูล มักเดินทางไปตามลำพัง พี้ออดเล่าว่า เคยเจอทั้งงูจงอาง แทบจะเข้ามาติดมุ้ง โนบั้งไพร หรือเสือ แต่ที่หนักสุดเห็นจะเป็น “พื้กมล” หนึ่งในทีมวิจัยที่โดนกระต๊องกัด ระหว่างเข้าไปเก็บข้อมูลวิจัยนกเงือก

ฉันทันเหลือบมองกล้องส่งทางไกลที่ตั้งไว้ อยู่เรื่อยๆ เห็นเจ้าตัวเมียโผล่ปากออกมา เหมือนทัวความสะอาดจริง เก็บขี้ของลูก เก็บเมล็ดผลไม้โยนทิ้งออกมานอกโพรง...เจ้านี้รักสะอาดจริงๆ

ตามกันไป

และแล้ว ก็ได้ยินเสียงกระพือปีกอีกครั้ง อยากจะกรี๊ดแต่กรี๊ดไม่ได้ ... ทำได้แค่กระซิบ กวักมือเรียกเพื่อน เจ้ากูกี้ก็กลับมาอีกรอบ วิวาที่แรกที่เห็นมันขยอนเม็ดผลไม้ ก่อนจะเข้าไปเกาะปากโพรงป้อนตัวเมีย ... ฉันทันรู้แล้วว่า ทำไมมันถึงได้ชื่อว่า เป็นตัวแทนของรักแท้

เจ้ากูกี้ไปแล้ว แต่เจ้ากาก้างยังไม่ถึงไหน ระหว่างรอยังได้ยินเสียงเหนือหัวขึ้นไป พี้ออดบอกว่า เป็นเสียงนกกกสีน้ำตาล ...ไม่เห็นตัวแต่

คม ชัด ลึก

กรอมบาย

Khom Chad Luek (Mid-Day)
Circulation: 900,000
Ad Rate: 2,200

Section: First Section/ชวนเที่ยว

วันที่: อาทิตย์ 10 พฤษภาคม 2558

ปีที่: 14

ฉบับที่: 4950

Col.Inch: 207.77 Ad Value: 457,094

หัวข้อข่าว: นกเงือก รัก(ษ์) ในป่าใหญ่

หน้า: 5(บน), 6

PRValue (x3): 1,371,282

ศิลปิน: สีสี่

กินชนะ/ ภาพ : เปรมชัย แสงเงิน

ได้ยินเสียงก็ยินดี เพราะมันหมายถึงความสมบูรณ์ของผืนป่าแห่งนี้

เขาใหญ่เป็นพื้นที่วิจัยเพื่อการอนุรักษ์นกเงือกมาตั้งแต่ปี 2521 แต่เริ่มมีคนเข้ามาช่วยในปี 2524

33 ปีผ่านมาพบว่า มีนกเงือกเพิ่มขึ้นเป็นกว่า 2,000 ตัว ผืนป่าใหญ่แห่งนี้ เพราะนอกจากการวิจัย 'เฝ้าดู' พฤติกรรมจะเห็นถึงการเลือกคู่ เกี่ยวพาราฮี การเลือกโพรงรัง การทำรัง-เลี้ยงลูก (ม.ค.-พ.ค.) และฤดูรวมฝูง (ก.ค.-ต.ค.) ภารกิจที่สำคัญของทีมวิจัย

อีกอย่าง คือ การซ่อมโพรงรัง เพราะนกเงือกเป็นนกที่ทำโพรงรังเองไม่ได้ และยังมีพฤติกรรมกลับมาเลือกใช้โพรงรังเดิม

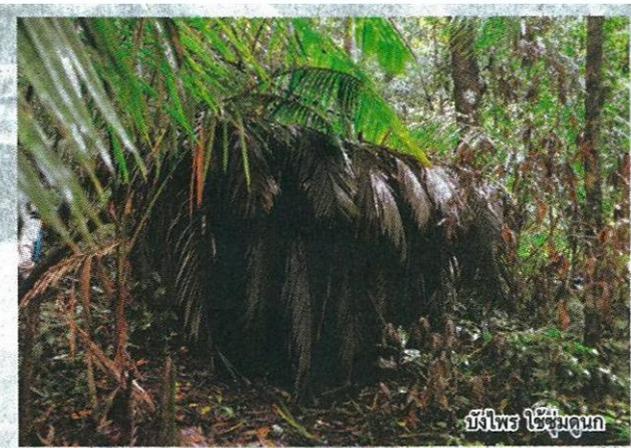
ถ้าพูดถึงสิ่งมีชีวิตที่มีอิทธิพลต่อสภาวะแวดล้อมที่อาศัยอยู่ หรือ (Keystone Species) อันดับ 1 คือเสือ ในฐานะผู้ล่า นกเงือกก็เป็นผู้กระจายพันธุ์และเป็นผู้ล่าแทนเหยี่ยว ด้วยพื้นที่หากินกว้างไกลถึง 1,000 ตารางกิโลเมตร ทำให้ผืนป่ามีความหลากหลายของพืชพันธุ์ ทั้ง

อิงอาศัย

ป่าใหญ่ที่ต้องร่วมกันอนุรักษ์

ยังโหระ ไข่มุก

คม ชัด ลึก

กรอมน้ำ

Khom Chad Luek (Mid-Day)
Circulation: 900,000
Ad Rate: 2,200

Section: First Section/ชวนเที่ยว

วันที่: อาทิตย์ 10 พฤษภาคม 2558

ปีที่: 14

ฉบับที่: 4950

Col.Inch: 207.77 Ad Value: 457,094

หัวข้อข่าว: นกเงือก รัก(ษ์) ในป่าใหญ่

หน้า: 5(บน), 6

PRValue (x3): 1,371,282

คลิป: สีสี่

ยังจัดเป็นสัตว์ที่โดดเด่นด้านระบบนิเวศ ป่าไทรมีนกเงือก 500 ตัวขึ้นไป
ก็จัดได้ว่าเป็นผืนป่าที่สมบูรณ์

เห็นแง่งๆ เจ๋งๆ แบบนี้ มันก็ยังคงเป็นเหยื่อของผู้ล่าอีกทอดคือ
หมาไม้และหมิวอู เพียงเท่านี้ก็คุ้มประชากรนกเงือกชะง่อนหมัดแล้ว

มนุษย์เราอย่าได้เพิ่มตัวเองเข้าไปเป็นศัตรูของมัน ไม่ว่าจะทางตรง
คือการล่า หรือทางอ้อมคือการตัดไม้ทำลายป่า ทำลายธรรมชาติกันอีกเลย

● ภาพ/เรื่อง : นพพร วิจิตรวงษ์

